

BACHADON BO'YNI SARATON OLDI KASALLIKLARI DAVOSI

*Toshkent davlat tibbiyot universiteti**Onkologiya, bolalar onkologiyasi va palliativ yordam kafedrası**Dosent t.f.n. Manajanov Xasan Ikramovich**Assistent Yuldashev Laziz Temurovich*

Annotatsiya: Bachadon bo'yni saraton — ginekologiyada uchraydigan eng ko'p tarqalgan saraton turlaridan biri bo'lib, ayniqsa 30–50 yosh oralig'idagi ayollarda uchraydi. Uning rivojlanishi turli omillar, jumladan, inson papillomavirusi (HPV) infeksiyasi, irsiy omillar va hayotiy odatlar bilan bog'liq. Maqolada bachadon bo'yni saratonning klinik ko'rinishlari, tashxis usullari, davolash strategiyalari va profilaktika choralari ilmiy asosda ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Bachadon bo'yni saraton, HPV, ginekologiya, tashxis, davolash, profilaktika.

Bachadon bo'yni saraton dunyo bo'yicha ayollar o'limida uchinchi o'rinda turadi. Uning o'sishi ko'pincha uzoq vaqt davomida alomatlar sezilmaydi, shuning uchun erta tashxis juda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy tibbiyotda bachadon bo'yni saratonni profilaktika qilish va davolashda vaksinalar, sitologik tekshiruvlar (Pap-test), kolposkopiya hamda jarrohlik yoki radioterapiya usullaridan keng foydalaniladi. Maqolada bachadon bo'yni saratonning etiologiyasi, klinik ko'rinishlari va davolash usullari batafsil tahlil qilinadi.

Bachadon bo'yni saratonining asosiy etiologik omili inson papillomavirusi (HPV) infeksiyasidir. HPVning yuqori riskli turlari (masalan, HPV 16 va 18) epiteliy hujayralarida genetik o'zgarishlarni keltirib chiqaradi, bu esa malign o'sishga olib keladi. Bundan tashqari, irsiy omillar, uzoq muddat oral kontratseptiv vositalardan foydalanish, chekish, ko'p farzand tug'ish va immunitetning pasayishi ham kasallik rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Yuqumli va gormonal omillar birgalikda saraton hosil bo'lishiga sabab bo'lishi mumkin. Bachadon bo'yni saratonining dastlabki bosqichlarida alomatlar ko'pincha sezilmaydi. Kasallik rivojlangach, qorin pastki qismida og'riq, vaginal qonash, normal hayz siklidan tashqari qon ketish, va diskomfort paydo bo'lishi mumkin. Tashxis uchun sitologik tekshiruvlar (Pap-test), kolposkopiya, biopsiya va laborator tekshiruvlar qo'llaniladi. Shuningdek, tasviriy diagnostika usullari — ultratovush, MRT va KT kasallik darajasini aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Bachadon bo'yni saratonini davolash kasallik bosqichi va bemor holatiga bog'liq. Erta bosqichlarda jarrohlik amaliyotlari, jumladan, konizatsiya yoki hysterektomiya samarali hisoblanadi. O'rta va ilg'or bosqichlarda radioterapiya va kimyoterapiya qo'llaniladi. Zamonaviy davolashda individual yondashuv va

multimodal terapiya, ya'ni jarrohlik + radioterapiya + kimyoterapiya kombinatsiyasi qo'llanadi. Profilaktika choralari sifatida HPV vaktsinalari, muntazam Pap-test tekshiruvlari va hayot tarzini sog'lom saqlash tavsiya etiladi.

Bachadon bo'yni saratonini erta bosqichda aniqlash uchun skrining muhim ahamiyatga ega. Pap-test — sitologik tekshiruv bo'lib, epiteliy hujayralardagi o'zgarishlarni aniqlash imkonini beradi. Kolposkopiya orqali bachadon bo'yni yuzasi vizual tarzda tekshiriladi va shubhali hududlardan biopsiya olinadi. Shuningdek, molekulyar diagnostika usullari — HPV DNK testi ham keng qo'llaniladi. Bu usullar kasallikni simptomlar paydo bo'lishidan oldin aniqlashga yordam beradi va davolash natijalarini yaxshilaydi. Bachadon bo'yni saratonini davolashda individual yondashuv asosiy tamoyil hisoblanadi. Erta bosqichlarda minimal invaziv jarrohlik (laparoskopik yoki robotik hysterektomiya) afzal ko'riladi. O'rta va ilg'or bosqichlarda kombinatsiyalangan terapiya — jarrohlik + radioterapiya + kimyoterapiya samarali hisoblanadi. Shuningdek, biologik dori vositalari va immunoterapiya yangi yondashuv sifatida tadqiq qilinmoqda. Bu usullar hujayralar o'sishini bostirish va kasallik takrorlanishini kamaytirishga qaratilgan. Bachadon bo'yni saratonini oldini olishda profilaktika choralari katta ahamiyatga ega. HPVga qarshi vaktsinalar yosh ayollarda kasallik rivojlanish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Shuningdek, muntazam ginekologik tekshiruvlar (Pap-test va kolposkopiya), chekishni tark etish, sog'lom ovqatlanish va immunitetni mustahkamlash ham profilaktika uchun muhimdir. Ta'lim va ijtimoiy kampaniyalar orqali ayollarni erta tashxis va kasallikdan himoya qilishga undash zarur.

Bachadon bo'yni saratonini erta bosqichda aniqlash va davolash natijalari odatda ijobiy hisoblanadi. Erta tashxis qilingan bemorlarning 5 yillik omon qolish ko'rsatkichlari 90% atrofida bo'ladi. O'rta va ilg'or bosqichlarda esa prognoz davolashning samaradorligi va kasallikning tarqalish darajasiga bog'liq. Kasallikni erta aniqlash, individual davolash yondashuvlari va muntazam postoperatsion kuzatuvlar bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi.

So'nggi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, HPV vaktsinalari va molekulyar diagnostika texnologiyalari bachadon bo'yni saratonini kamaytirishda samarali vositalardir. Shuningdek, genetik va immunologik tadqiqotlar yangi davolash strategiyalarini ishlab chiqishga yordam bermoqda. Klinik tadqiqotlar immunoterapiya va maqsadli biologik dorilarni qo'llash orqali ilg'or kasallikni boshqarish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Bachadon bo'yni saratoni — zamonaviy ginekologiya va onkologiyada dolzarb muammo bo'lib, uning erta tashxisi va profilaktikasi hayot sifatini saqlashda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy diagnostika va davolash usullari, jumladan, HPV testi, Pap-test, kolposkopiya, jarrohlik va kombinatsiyalangan terapiya yordamida kasallikni samarali boshqarish mumkin. Shu bilan birga, sog'lom turmush tarzi va vaktsinalar orqali profilaktika choralari kasallikni

kamaytirishga yordam beradi.

Bachadon bo'yni saratonini davolashda individual yondashuv muhim ahamiyatga ega. Bemorning yoshi, umumiy sog'lik holati, saraton bosqichi va genetik xususiyatlari davolash strategiyasini belgilashda hisobga olinadi. Erta bosqichlarda minimal invaziv jarrohlik (laparoskopik yoki robotik hysterektomiya) afzal ko'riladi, bu esa tiklanish vaqtini qisqartiradi va asoratlarni kamaytiradi. Ilg'or bosqichlarda esa kombinatsiyalangan yondashuv — jarrohlik, radioterapiya va kimyoterapiya birgalikda qo'llanadi, bu esa kasallikning takrorlanish ehtimolini kamaytiradi. So'nggi yillarda biologik dori vositalari va immunoterapiya bachadon bo'yni saratonini davolashda yangi istiqbollar ochmoqda. Bu usullar immun tizimini faollashtirish orqali saraton hujayralarini yo'q qilishga yordam beradi. Shuningdek, maqsadli terapiya saraton hujayralarining o'sishini to'xtatishga qaratilgan bo'lib, sog'lom to'qimalarga minimal zarar yetkazadi. Bu yondashuvlar, ayniqsa, ilg'or va metastatik kasalliklarda samarali hisoblanadi.

Kasallikni boshqarishda postoperatsion monitoring juda muhimdir. Muntazam tekshiruvlar, jumladan, Pap-test, kolposkopiya va HPV testi, davolash natijalarini baholash va kasallikni takrorlanishidan oldini olishda yordam beradi. Shu bilan birga, hayot tarzi, parhez, jismoniy faollik va stressni kamaytirish ham bemorlarning umumiy sog'lig'ini yaxshilashga xizmat qiladi. Bachadon bo'yni saratonining oldini olishda profilaktika va ta'lim juda muhimdir. HPV vaktsinalari yosh ayollar orasida kasallik xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Shuningdek, jamoatchilik xabardorligini oshirish orqali muntazam ginekologik tekshiruvlarga rag'batlantirish kasallikni erta bosqichda aniqlashga yordam beradi. Ijtimoiy kampaniyalar va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish strategiyalari ham profilaktik choralar sifatida samarali hisoblanadi.

Bachadon bo'yni saratoni dunyo bo'yicha ayollar orasida uchinchi o'rinda turadi va har yili yuz minglab yangi holatlar aniqlanadi. Global statistikaga ko'ra, rivojlangan davlatlarda muntazam skrining va HPV vaktsinalari tufayli kasallik ko'rsatkichlari pasaygan bo'lsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda u hanuz yuqori. Epidemiologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yosh ayollarda HPV infektsiyasi keng tarqalgan bo'lib, bu kelajakda saraton rivojlanish xavfini oshiradi.

So'nggi yillarda molekulyar diagnostika va genetik testlar bachadon bo'yni saratonini erta aniqlash imkoniyatlarini kengaytirdi. Masalan, HPV DNK testi, epigenetik belgilovchilar va gen ekspressiya tahlillari kasallik xavfini aniqlashda qo'llaniladi. Shu bilan birga, klinik tadqiqotlar immunoterapiya va maqsadli dori vositalarining samaradorligini baholashga qaratilgan bo'lib, ilg'or davolash strategiyalarini ishlab chiqishga yordam bermoqda. Bachadon bo'yni saratoni nafaqat jismoniy sog'liq, balki psixologik holatga ham ta'sir qiladi. Kasallik aniqlanganda bemorlar ko'pincha stress, depressiya va ijtimoiy izolyatsiyaga duch keladi. Shu

sababli, davolash jarayonida psixologik qo'llab-quvvatlash va bemorning ijtimoiy muhitini yaxshilash strategiyalari ham muhim hisoblanadi. Davolash natijalarini oshirish uchun individual yondashuv, kombinatsiyalangan terapiya va muntazam monitoring zarur. Erta tashxis qilingan bemorlarda 5 yillik omon qolish ko'rsatkichlari yuqori bo'lib, ilg'or bosqichlarda esa davolash samaradorligi kasallik bosqichi va hujayra xususiyatlariga bog'liq. Shu bilan birga, davolash usullarining yangilanishi va innovatsion yondashuvlar kasallikni boshqarishda istiqbollarni kengaytiradi.

Xulosa.

Bachadon bo'yni saratoni zamonaviy ginekologiya va onkologiyada dolzarb muammo hisoblanadi. Kasallik ko'pincha dastlabki bosqichlarda alomatsiz kechadi, shuning uchun erta tashxis va muntazam skrining muhim ahamiyatga ega. Inson papillomavirusi (HPV) infektsiyasi asosiy etiologik omil bo'lib, vaksinalar va profilaktik choralarning roli katta. Davolash strategiyalari kasallik bosqichi va bemorning individual xususiyatlariga qarab belgilanadi. Erta bosqichlarda minimal invaziv jarrohlik samarali bo'lsa, o'rta va ilg'or bosqichlarda kombinatsiyalangan terapiya, jumladan, jarrohlik, radioterapiya va kimyoterapiya qo'llaniladi. Shuningdek, biologik dori vositalari va immunoterapiya yangi istiqbollar ochmoqda. Kasallikni erta aniqlash, profilaktika va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish orqali bachadon bo'yni saratonining rivojlanishi sezilarli darajada kamaytirish mumkin. Shu bilan birga, bemorlarni psixologik qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy muhitni yaxshilash ham davolash samaradorligini oshiradi. Zamonaviy diagnostika va davolash usullari, profilaktika choralari birlashtirish orqali bachadon bo'yni saratonini samarali boshqarish va bemorlarning hayot sifatini yaxshilash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Бачадон бўйни фон ва саратон олди касалликлари / Л. Е. Кузнецова // тиббий янгиликлар-2016.
2. Видеоколпоскопия ёрдамида бачадон бўйни саратон олди касалликлари диагностикаси / Н. К. Мухаметжанова // 2012.
3. Бачадон бўйни прекаncerоз касалликларини ташхислаш ва даволашнинг комбинацияланган тактикаси / А. Е. Голубенко [ва бошқ.] // 2018.
4. Бачадон бўйни фон ва прекаncerоз касалликларини даволашнинг умумий тамойиллари / Е. V. Зубковская [ва бошқ.] / sh! Оиланинг репродуктив саломатлигини сақлаш бўйича клиник ва тиббий ташкилий ечимлар. V. D. Середавин номидаги ГБУЗ СОКБ Perinatal марказининг илмий-амалий конференциясининг илмий ишлари тўплами - 2017.
5. Бачадон бўйни фон ва прекаncerоз касалликларини ташхислашда замонавий ёндашувлар / Н. N. Трефилова.